

*School for Teachers
Училище за учители*

ТЕМАТА „ХОЛОКОСТ“ – ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВО ЗА УЧИТЕЛЯ И УЧЕНИЦИТЕ

Анета Тумбева

Разложка професионална гимназия „Никола Стойчев“

Резюме. Чрез настоящата разработка представям дидактически игри, чиято цел е да се акцентира на уроците по памет в училище – важни, но не толкова широко застъпени в учебните програми по философски цикъл и история. Учителят има свободата да подбере и адаптира подобни задачи съобразно възрастта на учениците и преподавания предмет. Обществото ни е изправено пред необходимостта за възпитаване на младите хора в повече толерантност и взаимна подкрепа, като основен акцент са примерите от историята, които не бива да бъдат забравяни. И тук е ролята на учителя, който помага за формирането на тези ценности, като изправя ученика пред конкретни морални дилеми и възможности да анализира текстове, да прави собствени заключения за поуците от историческите събития.

Keywords: Holocaust; values; civil society; human rights

Темата „Холокост“ не е широко застъпена в учебните планове и програми и едва ли присъства осезаемо в часовете по история и философски цикъл, но има значение за формирането на ценности и граждански добродетели у учениците. Постиженията на учениците в хуманитарните области са неразривно свързани с ясно заявените им позиции за свободата, отговорността, мястото и ролята на човека в обществото и непримиримостта към неправдата и потъпкването на човешките права. Точно тук е ролята на учителя за въвеждането на тази тема, но не като представяне на исторически факти, а като задаване на въпроси към учениците за спазването на човешките права и за отговорността да бъдат граждани.

Социалната ориентация на темата осигурява приемственост на паметта и опита, натрупан като поука от поколенията след Втората световна война. Това може да бъде използвано от учителя, чиято роля не бива да се изразява като разказвач на събитията, а да поставя на учениците различни казуси, разрешаването на които да изисква аргументирана защита на гражданина в общността, който е готов да подкрепя идеи и ценности, да формира собствена позиция на непримиримост към несправедливостта. Важно при представянето на съ-

битията е да бъде изострена чувствителността на учениците за изграждането на собствена гледна точка, ориентирана към значимостта от спазването на човешките права.

Имах възможността да се обучавам по темата на няколко национални и международни форума, в които бяха представени различни подходи за това как да преподаваме Холокост. Натрупаният опит ме ангажира и ми даде увереност, че темата трябва да бъде застъпена в часовете по философски цикъл и по „Свят и личност“. Чрез различни методи и дейности – беседи, интерактивни игри, ролеви игри, съобразени с възрастта и предмета, поставях въпроси и изисквах ясно аргументирана позиция. Сред реализираните дейности по темата са:

- участие в конференция „Кино & философия“, организирана от ЮЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград, на която учениците подготвиха и прочетоха свои есета;

- участие на учениците в провеждането на събитие в града – премиера на филма на Иван Ничев „Пътят до Коста дел Мересме“ – история за депортацията на българските евреи от Новите земи;

- участие в конкурс за есе по книгата на проф. Михаел Бар-Зоар „Извън хватката на Хитлер“ с четирима призьори;

- подготовка и реализиране на два интердисциплинарни урока – съвместна дейност на учители и ученици от РПГ „Никола Стойчев“ и СУ „Братя Каназиреви“. Уроците бяха проведени през м.март в две поредни години, като първият акцентираще на проблема Холокост през Втората световна война, а вторият урок беше концентриран върху темата за спасяването на българските евреи. Времето на провеждане на уроците съпада с датата 10 март, която България избира, за да почете жертвите на Холокоста.

Преподаването на темата в редовните часове в училище цели да провокира критичността на учениците по отношение на ценностите, като поставя на преден план моралните дилеми и отговорността да бъдеш гражданин. Часовете по „Етика и право“ и „Свят и личност“ предоставят благоприятна възможност на учителя да постави учениците пред възможността да направят анализ на спазването на човешките права. Постепенно в следващи часове учителят разширява кръга на обсъжданите теми и им поставя нови задачи, преминавайки от сферата на правото към историята.

Представям примери от своята практика, адаптирани за ученици от десети и единадесети клас чрез дидактически игри.

Дидактическа игра „Човешките права“ цели запознаване на учениците с основни права и изисква анализ и сравняване на събития от различно историческо време.

Първа стъпка – учителят дава на всеки ученик резюме на „Всеобща декларация за правата на човека“, което включва обобщение на преамбюла и обобщение на Всеобщата декларация за правата на човека и тридесет от основ-

ните права. Всеки ученик прочита на глас по едно право. Дискусията може да включва въпроси като:

- Защо се налага тези права да бъдат декларирани?
- Поставена ли е под въпрос ценността на човека?
- Кои човешки права най-често се нарушават?
- Припомнете примери от Втората световна война за нарушаване на човешките права. Какво се случва в лагерите на смъртта?

Използването на историческите факти насочва към въпроси за анализ на правата. Например:

II стъпка: учителят пише на дъската: „Никой няма право да ви нарани, унижи или да ви измъчва“ – какво се случва по времето на Холокоста в разрез с това човешко право? Можете ли да посочите примери за унижение в съвременния свят. Задачата може да бъде представена и в следния табличен вид.

„Никой няма право да ви нарани, унижи или да ви измъчва“	
по времето на Холокоста	
примери за унижение в съвременния свят	

По същия начин се разглеждат и обсъждат „Всеки има право на живот“ и „Всеки има право на свобода и труд“. Нагледната съпоставка, която учениците правят за нарушаването на правата през нацисткия период и в съвременния свят, води до изводите за последствията от неспазването на тези права, което, от своя страна, е предпоставка за налагане на дискриминация, предразсъдъци и омраза. Явната последица от тези нарушения е разпадането на демократичните ценности.

Работата на учениците по тази дейност и натрупаните знания позволяват разширяване на темата в следващ час с нова дидактическа задача: „Българската гордост – спасяването на българските евреи“, чиято цел е да се осмислят историческите събития и да се анализират исторически документи. Учителят разделя класа на две групи. Поставя задачи на учениците да направят проучване и да опишат накратко следните исторически документи: I група – „Приемането на Нюрнбергските расистки закони в Германия“; II група – „Приемането на Закон за защита на нацията в България“. Учениците отговарят на въпроси, като:

- Какви са последствията за евреите след приемането на тези закони?
- Каква е реакцията на немската/българската общественост?
- В какво се изразява силата на гражданското общество?

След като учениците са осмислили ролята на активното гражданство в България за спасяването на 48 000 български евреи, учителят поставя следващата дидактическа задача – анализ на стихотворението „Когато те дойдоха“ на Мартин Фридрих Густав Емил Нимблер. Предизвикателството пред мла-

дите хора са разсъжденията им по темата за ролята на езика за осмислянето на морални феномени. Учениците изразяват своето мнение за последиците от мълчанието и безразличието към страданието. Естествено продължение на тази задача е насърчаването на учениците за обсъждане на примера, който дават митрополит Кирил, митрополит Стефан, Димитър Пешев, цар Борис, 43 депутати, подписали писмото в защита на евреите, и цялата българска общественост, която не разбира защо трябва да мрази евреите, отказва да мълчи, и застава с ясна позиция против депортацията на тези български граждани. Като резултат от тази дейност се очаква младите хора да осъзнаят, че спасяването на българските евреи е примерът за силно гражданско общество, даден ни от историята на героичното спасяване, като изключителен акт на подвиг, провокиран от хуманността, вярата и куража. Осмислянето на тази част от историята води до изграждането и формирането на нужните за истинско гражданско общество ценности у учениците. Това допринася за формирането на отговорно отношение към Другия, като минимизира негативните нагласи и предразсъдъци.

Преподаването на темата „Холокост“ е истинско предизвикателство, но същевременно и възможност, в която подвигът и достойният пример могат силно да въздействат и да бъдат от съществена полза за учителя в ролята му дори на фасилитатор за поставянето на основата на ценностните ориентации на гражданското поведение.

NOTES/БЕЛЕЖКИ

<http://www.yadvashem.org/>

<https://www.holocausteducentre-bg.org/>

<http://auschwitz.org/en/>

REFERENCES/ЛИТЕРАТУРА

- Bar-Zoar, M. (1999). *Izvan hvatkata na Hitler*. Sofia: Sv. Kliment Ohridski, AUB, Shalom [Бар-Зоар, М. (1999). *Извън хватката на Хитлер*. София: Св. Климент Охридски, АУБ, Шалом]
- Avtorski kolektiv. (2004). *Kompas – rakovodstvo za obuchenie na mladite hora*. Sofia: Ekip plus [Авторски колектив. (2004). *Компас – ръководство за обучение на младите хора*. София: Екип плюс.]
- (2013). *Truden izbor s golyamo znachenie – sadbata na balgarskite evrei*. Sofia: Darzhavna agentsiya „Arhivi“ [(2013). *Труден избор с голямо значение – съдбата на българските евреи*. София: Държавна агенция „Архиви“]

THE HOLOCAUST TOPIC – A CHALLENGE FOR THE TEACHER AND STUDENTS

Abstract. This work presents didactic games aimed at emphasizing remembrance lessons at school - important, but not so widely used in philosophical cycle and history curricula. The teacher has the freedom to select and adapt similar tasks according to the age of the students and the subject. Our society faces the need to educate young people in more tolerance and mutual support, with the main focus being the examples of history that should not be forgotten. And here is the role of the teacher who helps to form these values by putting the student in front of specific moral dilemmas and opportunities to analyze texts, to make his own conclusions about the lessons learned from historical events.

✉ **Ms. Aneta Tumbeva**

Senior Teacher in Philosophy

Nikola Stoychev Razlog Vocational School

Razlog, Bulgaria

E-mail: razlozhka_pg@abv.bg